

LEGAL HOLIDAY
LEARNING
MINNEAPOLIS COMMUNITY KOLLEL

NO THANKS

שונא מתנות יחיה

WHEN ARE GIFTS WELCOME?

SOURCES / מראי מקומות

1. משלי ט"ו, כ"ז וברש"י
2. פי' רבינו יונה שם
3. ספר חסידים סי' שטז
4. רמב"ם הל' זכיה ומתנה פי"ב הי"ז
5. שלחן ערוך חושן משפט סי' רמט סע' ה
6. סמ"ע שם ס"ק ד
7. גמ' סוטה מז:
8. גמ' מגילה כח. וברש"י שם
9. גמ' ברכות י: וברש"י שם
10. גמ' בבא בתרא יג:
11. ריטב"א שם

משלי טו

1. עֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בְּצַע וְשׁוֹנֵא מִתְּנַת יַחִיָּה:

רש"י

ושונא מתנות יחיה. מאסר שהוא שונא מתנות כל שכן שונא את הגזל:

רבינו יונה

2. (כז) עוֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בְּצַע. הוא שהגיע אל תכלית החמדה. ושונא מתנות. הוא שהגיע אל הקצה האחרון בחיוב הרחקת החמדה, בחפץ שיהיו מזונותיו בידי שמים וביגיע כפיו. והנה זאת המדה גדר להרחקת החמדה, ותציל ממוקשי החנופה .

ספר חסידים

3. שטז יש דברים שאינן גזל והם חמורים מגזל כגון אם בא אורח לאדם אפי' צדיק ועשיר אבל הוא צר עין [א] ובוש לגרשו מביתו [ב] או מפרנסו ואוכל משלו. או בבית עני שאין סיפוק בידו ובוש לומר שאין לו זה גזל גמור בדין שמים. הרי ריבית שאדם גותן מרצונו אעפ"כ אסרה תורה וכ"ש זה וזהו שנאמר (משלי כ"ג ו') אל תלחם [את] לחם רע עין ולכן שונא מתנות יחיה (שם ט"ו כ"ז) ותשובתו קשה שאם ישלם לו בוש לקבל.

רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פי"ב

4. ין הצדיקים הגמורים ואנשי מעשה לא יקבלו ומתנה מאדם. אלא בוטחים בה' ברוך שמו לא בנדיבים. והרי נאמר ושוֹנֵא מִתְּנַת יַחִיָּה:

שולחן ערוך חשן משפט סימן רמט

5.

ה' מדת חסידות שלא לקבל מתנה אלא לבטוח בהשם שיתן לו די מחסורו שנאמר ושונא מתנות יחיה.

מאירת עינים

6.

דן ושונא מתנות יחיה. פסוק הוא [במשלי ט"ו כ"ז] ודריש לה הגמרא כן צריש פ"ג דקדושין [נ"ט ע"א]. וכונת חז"ל דדרך בני אדם להיות להוט אחר ממון בסוכרס להחיות נפשו ונפש ביתו, וקאמר דאדרבה שונא מתנות יחיה, כי הלהוט אחר מתנות צריך להחניף הצריות (ואינן מוכיחין) * ואינו מוכיחן על מעשיהם הרעים שרואה בהם, ועיין פרישה [סעיף ה']:

גמ' סוטה מז:

7.

משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים ונתקצרו השנים דכתיב ושונא מתנות יחיה

גמ' מגילה כח.

8.

שאל ר"ע את רבי נחוניא

הגדול (אמר לו) במה הארכת ימים אתו גוזיז^א וקא מחו ליה סליק יתיב ארישא דדיקלא א"ל רבי אם נאמר^ב כבש למה נאמר אחד^ג אמר להו צורבא מדרבנן הוא שבקוהו א"ל אחד^ד מיוחד שבעדרו א"ל מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי וותרן בממוני הייתי לא קבלתי מתנות כי הא^ה דר' אלעזר כי הוו משדרי ליה מתנות מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה לא הוה אזיל אמר להו לא ניחא לכו דאחיה דכתיב^ו שונא מתנות יחיה ר' זירא כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה לא הוה שקיל כי הוה מזמני ליה אזיל אמר אתייקורי דמתייקרי בי

רש"י

גוזיז.

סריסין היו עבדים משרתים אומו וקא מחו ליה לר"ע סבורין היו שהיה קץ צמייו: אם נאמר כבש. את הכבש אחד מעשה צנקר^ז: ולא עמדתי על מדותי. לשלם גמול רע למי שניערני:

ונשים לו שם מטה ושולחן וכסא

ומנורה אמר אביי ואיתימא ר' יצחק הרוצה להנות יהנה כאלישע ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי שנאמר (ז) ותשובתו הרמתה כי שם ביתו וא"ר יוחנן (ח) שכל מקום שהלך שם ביתו עמו.

רש"י ברכות

הרוצה להנות.

משל אחרים: יהנה. ואין איסור
 בדבר: כאלישע. כמו שמנינו באלישע
 שנהנה: והרוצה שלא להנות. משל
 אחרים: אל יהנה. ואין בדבר לא
 משום גסות רוח ולא משום שנאה:
 בשמואל הרמתי. כמו שמנינו בשמואל
 הרמתי שלא רצה להנות: כי שם
 ביתו. לעיל מיניה כתיב^ז והיה מדי
 שנה בשנה וקצב בית אל והמלכה
 ושפט את ישראל וקמץ ליה ותשבתו
 הרמתה כי שם ביתו וכי איני יודע
 ששם ביתו אלא אכולהו מקומות דקרא
 דלעיל מיניה קאי שכל מקום שהיה הולך
 שם היה נושא כל כלי תשמישי בית
 עמו ואהל תנייתו שלא להנות מן
 אחרים:

גמ' בבא בתרא יג:

10.

תנאי

היא דתניא טול אתה שיעור ואני פחות
 שומעין לו רבן שמעון בן גמליאל אומר (א) אין
 שומעין לו היכי דמי אילימא כדתני מאי
 טעמא דרשב"ג אלא לאו חסורי מחסרא^ב והכי
 קאמר טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו
 וגוד או אגוד נמי שומעין לו ואתא רשב"ג
 למימר אין שומעין לו לא לעולם כדקתני
 ודקאמרת מ"ט דרשב"ג משום דאמר ליה אי
 בדמי לית לי דמי למיתן לך (ג) במתנה לא
 ניהא לי דכתיב (ד) ושונא מתנות יחיה

ריטב"א

11.

מאי טעמא ושונא מתנות יחיה וכו'. ותמיהא מילתא רבנן האי
 קרא מאי אמרי ביה. והנכון דאינהו סברי דבכי האי גוונא
 לאו מתנה היא דלהנאת עצמו מתכוין שרוצה בפחות ולא יהיה
 עם אחרים בשיתוף, וכיון דכן הלכה כרבנן דרביס נינהו וכן
 עיקר, אבל מקצת הגאונים פסקו כרשב"ג דמסתבר טעמיה: